

tardor literària 2007

MARIA JOSEP CASTILLO / MARIA LLUÏSA NAVARRO / ENRIC SUBIÑÀ / LLORENÇ SOLDEVILA

Les guerres i *Les amnèsies de Déu*

Enguany fa ja sis anys que arribats els mesos de tardor Argentonina dedica uns vespres a les lletres. L'anomenada "Tardor Literària" va començar el 2001 amb un cicle dedicat a la novel·la històrica. Seguiren tardors dedicades a la novel·la de sentiments, a la novel·la negra, a la literatura de viatges, a tractar diversos gèneres i a la Guerra Civil. Aquesta tardor hem tornat als orígens ja que els novel·listes que ens han visitat ens traslladen a èpoques més o menys llunyanes amb les seves obres, de l'Antic Egipte al segle XX, passant pel Besalú medieval. A més la procedència dels autors és ben diversa, ja que han arribat de diferents punts dels Països Catalans: la Catalunya Nord, Andorra, Mallorca i Principat.

La setena Tardor Literària, la del 2007, va començar divendres 16 d'octubre amb la presència al Saló de Pedra de l'Ajuntament Vell de Joan Daniel Bezsonoff. Ens venia a parlar d'una de les seves darreres obres, *Les amnèsies de Déu*. Nascut a Perpinyà el 1963, Joan Daniel Bezsonoff va estudiar Filologia Hispànica i Francesa a Niça i avui es dedica a la docència i a la literatura. Cal destacar, d'entre la seva producció, les obres titulades *Les Rambles de Saigon*, *La revolta dels geperuts*, *La presonera d'Alger* i *La Guerra dels Cornuts*, algunes d'elles distingides amb premis, com la que ens ocupa, que obtingué el Premi Creixells i el Salambó l'any 2005. Moltes de les seves trames es recolzen en grans fets de la història, sobretot de caràcter bèl·lic, però l'escriptor rossellonès diu que ho fa per arribar a explicar la vida de gent normal.

JULIA LLADO

La darrera novel·la publicada de Bezsonoff es titula *Els taxistes del tsar* i és una crònica sobre el seu avi rus i el seu besoncle, així com una reflexió sobre la seva relació amb les cultures catalana i russa. Actualment prepara una altra obra que podria titular-se *Els morts de la padrina*, basada en els records dels seus avis catalans. Els seus orígens russos, per part de pare, poden explicar que alguns dels escriptors que més l'han marcat siguin Tolstoi, Txekhov o Gogol. Ell mateix diu que té una part russa i que va estudiar rus. Però també l'han influït, per exemple, Flaubert,

Cervantes, Pla o Rodoreda.

Amb frases com "Soc francès, però m'estic curant" o "França és fantàstica si ets francès, però si ets català o bretó o cors..., no et coneixen" l'autor evidencia la seva posició d'escriptor rossellonès que escriu en català a Perpinyà.

Joan Daniel Bezsonoff ens parlà de com un autor s'ha de documentar bé quan vol ambientar una novel·la en un temps que no és el seu, en aquest cas França durant la Segona Guerra Mundial, ja que malgrat la ficció, un escriptor no hauria de cometre errors, anacronismes. Ell ho fa sobretot llegint diaris de l'època de difer-

Joan Daniel Bezsonoff
i **Maria Josep Castillo**

ents opinions per tal de situar-se en el context. També va justificar perquè ambienta moltes de les seves obres en períodes de guerra dient que les desgràcies de la gent donen peu a més històries, ja que fan sortir allò més bo i allò més dolent de les persones; la gent feliç no té històries. La que ens explica a *Les amnésies de Déu* és la d'un capellà del Vallespir que té una amant i que participà activament en la Segona Guerra Mundial. Al seu voltant giren un munt de personatges de la seva família que també es veuen marcats d'una manera o una altra pel conflicte. Se li va preguntar si volia ser una novel·la provocadora, ja que la primera frase diu així: "Mossèn Puig s'estimava molt les dones". Però no era aquesta la seva intenció. De fet, el punt de partida de la història és una que ja existia, però ambientada a la Primera Guerra Mundial, una trama de Lucien Rebatet protagonitzada per un capellà amant de les dones. El gruix de la trama de Bezsonoff toca un tema punyent, una de les èpoques més fosques de la França contemporània: el govern col·laboracionista del general Petain

durant l'ocupació nazi. I no deixa de ser peculiar el títol de la novel·la referent a com l'Ésser Suprem sembla oblidar els humans quan aquests s'emboquen en un conflicte armat i permet que succeeixin fets de crueltat i maldat desmesurada.

Al llarg de la novel·la són freqüents les referències cinematogràfiques i musicals, fet que l'autor justificà perquè a mitjans del segle XX la gent anava molt al cinema i escoltava molt la ràdio.

Bezsonoff ens comentà com escrigué d'una manera "salvatge", tal com raja, a diferència d'altres autors com Sánchez Piñol, al qual admira per la seva planificació.

En referència a això ens va resoldre una curiositat: al final del llibre apareixen els llocs on va ser escrit. Un d'ells és Mataró. L'autor va explicar com assistint a un concert de música en què actuava un amic, al local "Arcàdia", li va venir la inspiració i va escriure allà mateix unes quantes pàgines de l'obra. A la pregunta sobre quin és el seu personatge preferit de la novel·la va confessar que es queda amb Gaston, al qual

etiqueta de perdedor, i potser per això té les seves simpaties. Pel fet de ser molt recent la Fira de Frankfurt, es va demanar a Bezsonoff si hi havia anat. A la seva resposta afirmativa va afegir que un esdeveniment així no feia cap mal a la literatura catalana, però que calia tenir en compte les enormes dimensions de la Fira i que el pavelló català era de petites dimensions.

Joan Daniel Bezsonoff es mostrà pessimista respecte al panorama literari francès, destacant però com esporàdicament alguna obra francesa captiva els lectors, posant com exemple la darrerament publicada a casa nostra *Les benèvoles* (per cert, escrita per un francès que viu a Barcelona). A part de les memòries familiars abans esmentades, té altres projectes al calaix que esperem amb impaciència aquells que ja hem tastat la seva manera de fer, impetuosa i lúcida i a voltes amb una ironia que també apareix en les distàncies curtes, quan, com fa uns dies, va estar present entre nosaltres.

Maria Josep Castillo

La gran concubina d'Amon: la fascinació per l'Antic Egipte

El dia 16 de novembre i en el marc de la Tardor Literària d'enguany, ens va visitar Albert Salvador, escriptor nascut a Andorra la Vella (1951), que ha escrit contes infantils, assaig i novel·les. Destaquen especialment les seves novel·les històriques en les quals barreja la realitat i la ficció, sense saber moltes vegades on acaba una i on comença l'altra. Ha obtingut també innumerables premis, en-

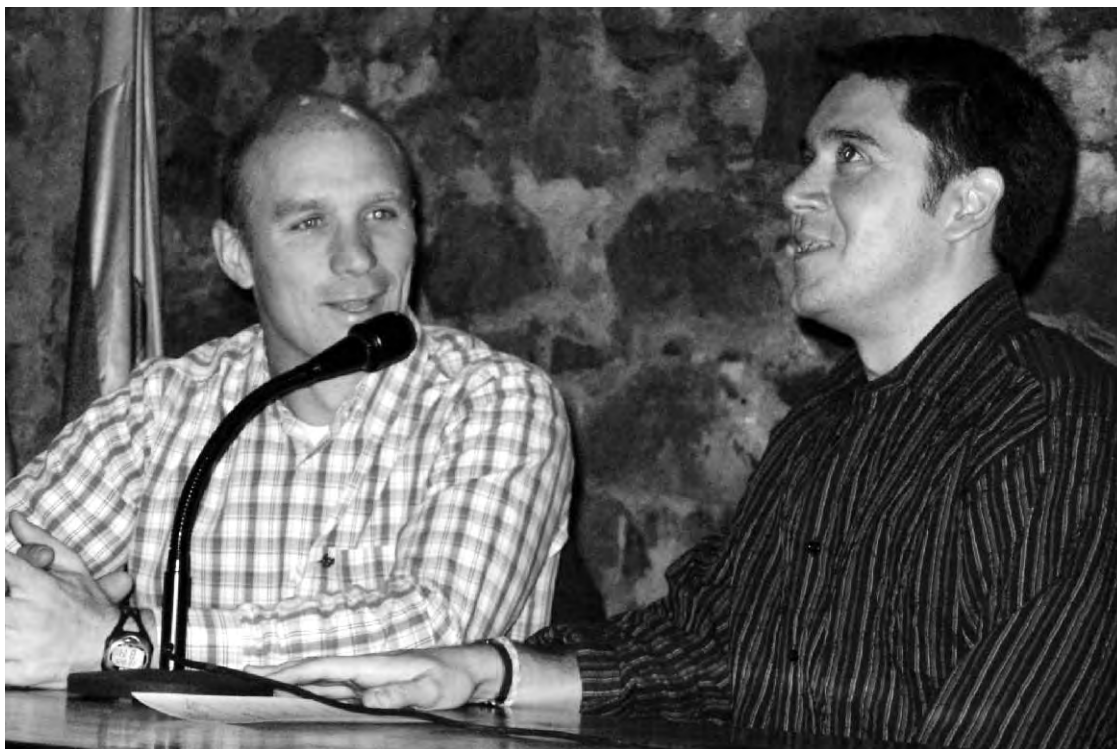
tre el quals es troba IX Premi de Novel·la històrica Néstor Luján 2005, aconseguit amb *La gran concubina d'Amon*, novel·la de la qual va venir a parlar a Argenton. Els títols de les seves novel·les mostren els molts temes històrics que ha tractat: *L'enigma de Constantí el Gran*, *L'anell d'Àtila*, *Els ulls d'Annibal*, *Jaume I el Conqueridor*, *L'ombra d'Alí Bei...*

La gran concubina d'Amon és una novel·la en la qual es reflecteix la intel·ligència subtil dels seus principals personatges i

com des d'aquesta mateixa intel·ligència, un dels personatges pot moure i fer canviar la ideologia d'un poble fent creure-li allò que ell potser per si sol no hauria cregut mai.

És una gran novel·la que només podia escriure un gran escriptor, amb molt d'ofici i capacitat imaginativa i creadora. Ha valgut la pena llegir-la i comentar-la amb l'autor.

Maria Lluïsa Navarro

Enric Subià
dialogant amb
Martí Gironell

Besalú: marc de novel·la

Sens dubte, *El pont dels Jueus* ha estat la gran sorpresa literària de Sant Jordi d'enguany. Era la segona incursió literària del seu jove autor, Martí Gironell, després de *La ciutat dels somriures. Històries de supervivència a Bombai*, publicada el 2005. Si diem sorpresa és perquè fou la novel·la més venuda en català, condició que ha ocupat fins mitjans d'octubre.

L'acte va comptar amb un nombrós públic, sens dubte ho va afavorir el fet que l'autor fos un dels anomenats "mediàtics", ja que recordem que Martí Gironell, com a periodista, és una cara coneguda en haver presentat un programa a TV3, on actualment és l'home del trànsit en el programa matinal del periodista Josep Cuní.

Primer de tot l'autor ens va fer una breu aproximació al seu curt currículum literari, per pos-

teriorment explicar-nos què el va portar a escriure aquesta novel·la. El principal motiu és que en Martí és fill de Besalú. A la vila, hi va treballar força temps com a guia turístic, fet que li permeté conèixer molt bé la seva història i els seus racons. La novel·la la va escriure durant tres anys, evidentment sense fer-ho a plena dedicació. Un dels seus objectius era, i de segur que ho ha aconseguit, portar molta gent, gràcies a la lectura del llibre, a conèixer Besalú.

El públic va ser molt participatiu. Així, van haver-hi algunes intervencions que qüestionaven la poca riquesa de lèxic, la poca extensió de la novel·la i que el final no era gaire aconseguit. L'autor va explicar que va voler escriure un llibre amè i de fàcil lectura, sense usar vocabulari difícil, i que en cap cas pretenia fer un llibre llarg. Per això, el va subdividir en més de quaranta capítols, per afavorir que la lectura als

potencials lectors que cerquen llibres sense traves estructurals ni retòriques.

En Martí va estar a Frankfurt, amb motiu de la Fira del Llibre, i ja té signada la traducció de l'obra a l'alemany, l'anglès i l'italià. Una cosa que ens va explicar i ens va sobtar als no entesos és que les traduccions als diferents idiomes es fan partint de la traducció castellana del llibre, que tampoc ha traduït ell, ja que segons comentà les editorials no tenen traductors del català a les altres llengües, la qual cosa fa que tota traducció perdi l'alè originari en català.

Tothom va sortir molt content de la tertúlia amb en Gironell, el qual es va fer un fart de signar llibres en acabar l'acte. També ens va insinuar alguns racons de Besalú per visitar aprofitant la sortida que organitzava el Centre d'Estudis a la vila medieval.

Enric Subià

Tigres: les mirades agressives i agredides

Comptar amb la presència d'un escriptor tan consolidat en el panorama literari català com Gabriel Janer i Manila va ser tot un luxe. Fa quaranta anys que es va donar a conèixer amb la novel·la *L'abisme*, a la qual han seguit peces tan sòlides com les que li han valgut els premis més destacats del país: *Els Alicorns* (Premi Josep Pla 1971), *Els rius de Babilònia* (Premi Sant Joan 1984), *Els jardins incendiats* (Premi Carlemany 1997) i *George, el perfum dels cedres* (Premi Nèstor Luján 2002). I, precisament, *Tigres* ha estat premi Ramon Llull 2007.

Gabriel Janer és una persona molt afable, bonhomiosa i, així, des del primer moment va connectar amb el públic que assistia a l'acte. Es va esplaïar a explicar d'on li ve la passió per l'escriptura. Certament que el van marcar les relacions amb els escriptors de les generacions anteriors com ara Josep Maria Llompart o Baltasar Porcel, però va deixar clar que l'impuls inicial li ve de descobrir les grans dosis d'imaginació i fan-

tasia de la lectura de les rondalles mallorquines. A l'interpel·lar-lo sobre quin pes va tenir el realisme màgic dels autors sud-americans dels seixanta sobre la seva obra, va negar rotundament que existís, car en molts casos, com el de Garcia Márquez, ell no l'havia llegit quan va escriure la primera trilogia. Així doncs, anant a la seva, Janer ha aconseguit una veu narrativa singularíssima, prenyada d'històries que, sovint, llinden amb l'irracional i, alhora, se serveixen de la quotidianitat. Per explicar-les, s'ha creat una llengua literària, rica, efectiva, d'un intens lirisme. Una eina que dota les seves obres de la singularitat d'estar sempre a cavall de la realitat però transformada pel filtre estètic de l'autor que crea clímaxs ambientals i mentals d'una extraordinària riquesa i, a voltes, de gran complexitat psicològica.

I, encara, hi hauríem d'afegir l'important simbologia que enriqueix el conjunt, per exemple, amb la mirada de tigre, autèntic moll de l'os de la novel·la. Una simbologia que, conjuntament amb la de la clau, acotxen la tumentada psicologia del protagonista, Joseph D. Cohen, el nom

del qual també conté un símbol enigmàtic sobre l'ascendència genètica, lligat amb la lletra D, de Dante. Janer sempre ha estat destre i s'ha sentit atret a desenvolupar, i així ho va afirmar, les psicologies femenines. La qual cosa queda prou evident en *Tigres*: des de l'àvia, dona Lorena, maquiavèlica, freda, calculadora, a la decisiva Judit Benjamin, passant per les primàries però complexes na Morgana i na Maria, la filla d'en Damià de sa Torre.

El rerefons històric de la trama narrativa el componen les banques Bersani i Cohen, aquesta darrera amb força elements relacionables amb la històrica de la March mallorquina. Això sí, sense, com va dir l'autor, que hagués volgut fer una història de la nissaga illenca. Janer va defensar el paper jugat pel banquer March en la modernització de les relacions socials i el territori a Mallorca, al marge, és clar, del paper ideològic jugat en la guerra civil i les dues guerres mundials, venent armes i fent contraban a favor de tirs i troians.

Tigres és una novel·la amb bones dosis de melodrama però que, en cap moment, i especialment gràcies al geni i a les habilitats narratives de l'autor, mai hi cau, el voreja hàbilment i operativa per bastir una història moderna, complexa i desestabilitzadora, com la vida. Això sí, amb el toc personal d'un mestre del saber dir.

La novel·la, em va confessar en privat, podia tenir un altre desenllaç, i, de fet, el tenia escrit. Consistia en que Na Morgana i Na Maria, després de la desaparició de Joseph, anessin a Mallorca i tanquessin els seus cicles emocionals a la casa dels Sards, totalment imaginada, a la costa de Campos. Tanmateix, tots dos vam estar d'acord que el final triat era la millor opció per cloure la història.

Llorenç Soldevila